

Serhi Zjadan (Starobilsk, 1974) is een van de meest populaire en invloedrijke stemmen in de huidige Oekraïense literatuur. Zijn poëzie en romans worden ook in vele andere landen gelezen. Twee keer won hij de BBC Ukraine's Book of The Year-prijs. Hij vertaalt poëzie, speelt in een rockband en organiseert literaire festivals. Hij woont en werkt in Charkiv, waar hij in de winter van 2013-2014 een spil vormde de Euromajdanprotesten.

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C004472

Serhi Zjadan

Vorosjylovhrad

TERUG NAAR DE WOESTE VELDEN VAN OOST-OEKRAÏNE

Uit het Oekraïens vertaald door Tobias Wals

DE GEUS

Dit project werd gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. De verantwoordelijkheid voor deze publicatie ligt uitsluitend bij de auteur; de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik van de informatie die erin is vervat.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

De Nederlandse vertaling van deze roman is tot stand gekomen met een mentoraat van het Expertisecentrum Literair Vertalen en het Nederlands Letterenfonds. De vertaler dankt Marina Snoek voor haar waardevolle en kritische begeleiding van het vertaalproces.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Vorošylovhrad*, verschenen bij Folio

Oorspronkelijke tekst © Serhi Zjadan, 2010

Nederlandse vertaling © Tobias Wals en De Geus bv, Amsterdam 2018

Omslagontwerp Studio Marlies Visser

Omslagillustratie © Pavlo Sjevtsjoek

ISBN 978 90 445 3984 4

NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Weteringschans 259, 1017 xj Amsterdam, Nederland.

Telefoon: 020 760 72 10. Internet: www.degeus.nl.

Eerste deel

1

Telefoons bestaan om vervelende zaken mee te delen. Stemmen klinken via de telefoon kil en zakelijk, en met een zakelijke stem is het makkelijker om slecht nieuws te brengen. Ik weet waar ik het over heb. Al mijn hele leven voer ik strijd tegen telefoons, vooralsnog zonder veel succes. Nog steeds registreren telefonisten over de hele wereld gesprekken en noteren de belangrijkste woorden en zinnen op kaartjes, en op hotelkamers liggen psalmboeken en telefoongidsen – alles wat een mens nodig heeft om niet van zijn geloof te vallen.

Ik lag met mijn kleren aan te slapen. In een spijkerbroek en een uitgelubberd T-shirt. Eenmaal wakker liep ik door de kamer en haalde alles overhoop: lege limonadeflesjes, glazen, potjes en asbakken, borden met sausresten en schoenen, uit pure nijd vertrapte ik met mijn blote voeten appels, pistachenootjes en vlezige dadels die op kakkerlakken leken. Als je een gemeubileerd appartement huurt en tussen andermans spullen leeft, leer je voorzichtig met dingen om te gaan. Mijn flatje lag vol rotzooi, als in een kringloopwinkel, onder de bank verborg ik grammofoonplaten en hockeysticks, achtergelaten vrouwenkleren en grote, ijzeren verkeersborden. Ik kon niets weggooien, omdat ik geen idee had wat er allemaal van mij was en wat niet. Maar vanaf de eerste dag, vanaf het moment dat ik hier terecht kwam, stond er midden in de kamer een telefoontoestel op de vloer, dat me kwelde met zijn stem en met zijn zwijgen. Voor het slapengaan dekte ik het altijd af met een grote kartonnen doos. 's Ochtends zette ik de doos weer op het balkon. Het duivelse apparaat stond midden in de kamer en liet het me telkens met een opdringerig geratel weten als er iemand iets van me wilde.

Ook nu was het raak. Donderdagochtend, vijf uur. Ik kroop onder de deken vandaan, smeed de kartonnen doos aan de kant,

pakte de telefoon van de vloer en liep ermee naar het balkon. Op de achterplaats was het doodstil. Via een zijdeur van de bank kwam een bewaker naar buiten voor een vroege sigaret. Een telefoontje om vijf uur 's ochtends kan weinig goeds betekenen. Met onderdrukte ergernis nam ik de hoorn van de haak. Zo begon het allemaal.

– Makker. – Ik hoorde meteen dat het Kotsja was. Zijn stem was doorrookt, alsof er in plaats van longen twee oude, doorgebrande luidsprekers in zijn borst gemonteerd zaten. – Her, vriend, slaap je? – De luidsprekers reutelden en spuugden medeklinkers uit. Om vijf uur 's ochtends op een donderdag.

– Hé hallo, Her!

– Hallo, – zei ik.

– Vriend, – voegde Kotsja bassend toe, – Her.

– Kotsja, het is vijf uur 's ochtends. Wat wil je?

– Her, luister. – Kotsja schakelde over op een vertrouwelijk gelispel. – Ik wilde je niet wakker bellen, maar er is hier heibel. Ik heb de hele nacht niet geslapen, snap-ie. Je broer belde gisteren.

– Dus?

– Hij is weg, Herman. – Kotsja's adem stokte aan de andere kant van de lijn.

– Ver weg? – Ik kon maar moeilijk wennen aan de schommelingen van zijn stem.

– Ver weg, Herman. – Kotsja's stem sloeg weer aan, maar haperde toen hij aan de volgende zin begon. – Naar Berlijn, of misschien naar Amsterdam, ik begreep het niet helemaal.

– Misschien via Berlijn naar Amsterdam?

– Misschien was dat het, Her, misschien wel, – rochelde Kotsja.

– Wanneer komt-ie terug? – Ik voelde de stress zakken. Het is gewoon een dienstmededeling, dacht ik, familienieuws.

– Nou, Her, hij komt nooit meer terug. – Zijn stem haperde weer.

– Wanneer?

– Helemaal nooit meer, Her. Hij is voorgoed weg. Gisteren belde hij en vroeg of ik het aan jou wilde vertellen.

– Hoe bedoel je voorgoed? – Ik snapte het niet. – Gaat alles wel goed bij jullie?

– Ja hoor, vriend. – Kotsja's stem schoot omhoog. – Alles gaat goed. Behalve dat je broer alles op mijn bordje heeft gedumpt, snap-ie?! Ik ben de jongste niet meer, Her, ik trek het niet alleen.

– Hoe bedoel je, welk bordje? – Ik snapte er niets van. – Wat zei-ie dan?

– Dat-ie in Amsterdam zit en of ik jou kon bellen. En dat-ie niet meer terugkomt.

– En het tankstation dan?

– Dat is nu mijn probleem, Her. Maar alleen trek ik het niet. – Kotsja gaf zijn gerochel weer iets vertrouwelijks mee. – Ik slaap slecht. Zie je wel, het is vijf uur 's ochtends en ik ben klaarwakker.

– Is-ie al lang weg dan? – onderbrak ik hem.

– Een week. Ik dacht dat je het wel wist. Nu zit ik hier met de gebakken peren.

– Waarom heeft-ie dan niks tegen me gezegd?

– Ik weet het niet, Her, echt niet, makker. Hij is 'm gewoon gesmeerd, zonder iets tegen iemand te zeggen. Misschien was het wel de bedoeling dat niemand het wist.

– Dat niemand wat wist?

– Dat hij 'm wilde smeren, – legde Kotsja uit.

– Wie zou dat dan interesseren?

– Ik weet het niet, Her, – zei Kotsja met een kronkelende stem.
– Echt niet.

– Kotsja, wat is er bij jullie gebeurd?

– Her, je kent me toch, – siste Kotsja, – ik bemoeide me niet met zijn zaken. En hij vertelde me niets. Hij is 'm gewoon gesmeerd. En ik trek het niet alleen, makker. Kom anders langs, om alles hier ter plekke uit te puzzelen.

– Om wat uit te puzzelen?

– Ik weet niet, misschien heeft hij je iets verteld.

– Kotsja, ik heb hem al een half jaar niet gezien.

– Dan weet ik het ook niet. – Kotsja raakte totaal van streek. – Her,

makker, kom toch hierheen, want in m'n eentje gaat het echt niet. Begrijp me alsjeblieft niet verkeerd.

– Kotsja, wat loop je nou te draaien? – vroeg ik uiteindelijk. – Zeg gewoon wat er bij jullie gebeurd is.

– Alles goed hoor, Her. – Kotsja barstte in hoesten uit. – Alles toppie. Ik heb m'n zegje gedaan, dus kijk maar. Ik moet nu gaan, want ik heb klanten. Oké, makker, de mazzel. – Hij hing op.

Klanten heeft-ie, dacht ik. Om vijf uur 's ochtends.

*

We huurden twee kamers in een oude, ontruimde woonkazerne, in het centrum van Charkiv, aan een rustige achterplaats vol lindebomen. Ljolik zat in de kamer voor, die aan de gang grensde, ik woonde achter, in de kamer die uitkwam op het balkon. De overige kamers in de flat waren hermetisch afgesloten. Wat zich achter die deuren schuilhield wist niemand. Onze huurbaas was een oude, weerbarstige pensionaris, een voormalig waardetransporteur genaamd Fedir Mychajlovytsj. Ik noemde hem Dostojevski.* In de jaren negentig besloten zijn vrouw en hij te emigreren en fikste Fedir Mychajlovytsj de juiste documenten. Maar met zijn nieuwe papieren op zak bedacht hij zich plotseling en besloot dat dit het perfecte moment was om een nieuw leven te beginnen. Zo kwam het dat zijn vrouw in haar eentje emigreerde en hij achterbleef in Charkiv, zogenaamd om op het appartement te passen. Toen hij eenmaal de smaak van vrijheid had geproefd verhuurde Fedir Mychajlovytsj de kamers aan ons en dook zelf onder op telkens weer een ander geheim adres. De keuken, de gangen en zelfs de badkamer van het bouwvallige onderkomen waren volgepakt met vooroorlogse meubels, stukgelezen boeken en hele stapels van het Sovjetijdschrift *Ogonjok*. Op de stoelen en tafels en midden op de vloer slingerden stukken serviesgoed en veelkleurige prullen

* Zie de Noten op p. 371.

rond die Fedir Mychajlovytsj koesterde, en die onder geen beding weggegooid mochten worden. En omdat wij zelf ook niets weggooiden kwam boven op zijn troep ook nog eens de onze. Alle kastjes, planken en lades in de keuken stonden vol met donkere flessen en potten die glinsterden van de olie, honing en azijn, en van de rode wijn waar we onze peuken in doofden. Over de tafel rolden walnoten en koperen muntjes, bierdopjes en knopen van legerjassen, en aan de plafondlamp hingen Fedir Mychajlovytsj' oude stropdassen. We hadden alle begrip voor onze huurbaas en zijn piratenschatten, voor de porseleinen Leninbeeldjes, de zware, nepzilveren vorken en de stoffige gordijnen waar een botergele zon doorheen scheen die stof en windvlagen door de kamer joeg. Avondenlang zaten we aan de keukentafel en lazen de opschriften die Fedir Mychajlovytsj op de muren had achtergelaten, telefoonnummers, adressen, de dienstregeling van bussen, allemaal met inktpotlood op het behang gekalkt, we bestudeerden de knipsels uit kalenders en foto's van onbekende familieleden die hij met punaises had vastgeprikt. Die familieleden zagen er streng en statig uit, in tegenstelling tot Fedir Mychajlovytsj, die om de zoveel tijd op piepende sandalen en met een fatterig petje op zijn warme nest binnen kwam wandelen, om de lege flessen achter ons op te ruimen en met de huur voor de hele maand op zak weer te verdwijnen tussen de lindebomen op de achterplaats. Het was een warme meimaand, de achterplaats raakte overwoekerd met gras. Soms slopen 's nachts stelletjes door de poort om te vrijen op een met oude tapijten bedekt bankje. Soms kwamen 's ochtends vroeg de bewakers van de bank op het bankje zitten en draaiden jointjes die even lang waren als een dageraad in mei. Overdag renden straathonden de achterplaats op, snuffelden aan al die sporen van liefde en vluchtten verontrust weer terug naar de hoofdstraten van de stad. De zon kwam precies boven ons pand op.

*

Toen ik de keuken binnenkwam hing Ljolik al rond bij de koelkast, hij had zijn pak aan – een donker colbertje met een grijze stropdas en een onmetelijk grote broek die als een vlag bij windstil weer om zijn benen hing. Ik opende de koelkast en inspecteerde aandachtig de lege plankjes.

– Hoi, – zei ik en ik plofte neer op een stoel. Ljolik ging chagrijnig tegenover me zitten, met een pak melk in zijn hand geklemd. – Weet je wat, laten we mijn broer eens opzoeken.

– Hoezo? – vroeg hij verwonderd.

– Zomaar. Om eens een kijkje te nemen.

– Is er iets met je broer ofzo, heeft-ie problemen?

– Nee joh, alles prima in orde. Hij zit in Amsterdam.

– Dus je wil hem in Amsterdam opzoeken?

– Nee, bij hem thuis. Dit weekend misschien?

– Ik weet niet, – zei Ljolik, – ik was van plan mijn auto dit weekend naar de garage te brengen.

– Mijn broer werkt in een garage. We gaan!

– Ik weet niet hoor, – antwoordde Ljolik onzeker. – Geef hem anders gewoon een belletje. – En met de laatste slok melk achter de kiezen voegde hij toe: – Schiet op, we zijn al te laat.

*

Die dag belde ik mijn broer een paar keer. Telkens hoorde ik lange zoemtonen. Niemand nam op. Na de lunch belde ik Kotsja. Eveneens zonder resultaat. Vreemd, dacht ik, mijn broer neemt misschien niet op omdat hij geen roamingkosten wil betalen. Maar Kotsja zit als het goed is gewoon op werk. Ik belde hem nog een keer, opnieuw zonder resultaat. Die avond belde ik mijn ouders. Mama nam op.

– Hoi, – zei ik, – heeft m'n broer niet gebeld?

– Nee, – antwoordde ze, – hoezo?

– Gewoon, zomaar, – zei ik en ik begon over iets anders.

*

De volgende ochtend op kantoor stapte ik op Ljolik af.

– Ljolik, – zei ik, – gaan we nou nog?

– Nou, – zeurde hij, – nou nee, mijn auto is oud, straks gaat-ie onderweg nog kapot.

– Ljolik, – pushte ik, – mijn broer geeft je een totale opknapbeurt.

Help me nou een handje. Of moet ik soms met de stoptrein?

– Ik weet niet hoor. En ons werk dan?

– Morgen is het weekend, wat zit je nou te kutten.

– Ik weet niet, – zei hij weer, – we moeten het aan Bolik vragen.

Als hij geen bezwaar heeft ...

– Dan vragen we het hem, – zei ik en ik trok hem mee naar het aangrenzende kantoortje.

Bolik en Ljolik waren neven. Ik kende ze nog van de universiteit: we hadden samen geschiedenis gestudeerd. Ze hadden weinig gemeen – Bolik liep erbij als een patser, hij was mager en kortgeknipt, droeg contactlenzen en liet naar verluidt zelfs zijn nagels doen. Ljolik daarentegen was stevig gebouwd en een beetje traag van begrip. Hij droeg een goedkoop kantoorkloffie, bezocht zelden een kapper en droeg liever een metalen bril dan dat hij geld verspilde aan contactlenzen. Bolik zag er verzorgder uit, Ljolik betrouwbaarder. Bolik was een half jaar ouder en voelde zich verantwoordelijk voor zijn neefje. Een soort nevencomplex. Hij kwam uit een keurig gezin, zijn vader werkte eerst bij de Komsomol, maakte vervolgens carrière bij een of andere partij, was een tijdje hoofd van het rayonbestuur en maakte later wat uitstapjes naar de oppositie. De laatste jaren bekleedde hij een functie in de entourage van de gouverneur. Ljolik daarentegen kwam uit een eenvoudig gezin – zijn moeder werkte als lerares, zijn vader scharrelde al sinds de jaren tachtig geld bij elkaar in Rusland. Ze woonden in een klein stadje onder de rook van Charkiv. Ljolik was kortom de arme telg van de familie en daarom alom geliefd, zo geloofde hij. Na de universiteit was Bolik meteen voor zijn vader gaan werken, terwijl Ljolik en ik ons best deden op eigen benen te staan. We werkten bij een reclamebureau, voor een

huis-aan-huisblaadje, op de communicatieafdeling van het Congres der Nationalisten en zelfs voor ons eigen boekmakerskantoor, dat in de tweede maand van zijn bestaan over de kop ging. Een paar jaar geleden had Bolik, die zich bekommerde om ons armetierige bestaan en onze zorgeloze studentenjaren niet was vergeten, ons gevraagd om met hem in het bestuur te komen werken. Zijn vader had een paar jeugdorganisaties op Boliks naam laten registreren, die gebruikt werden om buitenlandse subsidies door te sluizen en kleine doch regelmatige sommen geld wit te wassen. Zo werden we collega's. Ons werk was raar en onvoorspelbaar. We redigeerden toespraken, hielden seminars voor *young leaders*, gaven trainingen aan verkiezingswaarnemers, stelden politieke programma's op voor nieuwe partijen, hakten hout op de datsja van Boliks vader, verschenen bij talkshows om het belang van democratische verkiezingen te verdedigen en wasten het geld dat via onze rekeningen liep wit, witter, wist. Op mijn visitekaartje stond ONAFHANKELIJK EXPERT. Na een jaar werken kocht ik een getweakte computer en Ljolik een uitgewoonde volkswagen. Het appartement huurden we met z'n tweeën. Bolik kwam vaak op bezoek en ging dan op de vloer zitten, pakte de telefoon en belde prostituees. Gezonde teamspirit, kortom. Ljolik mocht zijn neef niet. En mij geloof ik ook niet. Maar we waren al een paar jaar huisgenoten, waardoor onze relatie stabiel en zelfs vertrouwelijk was. Ik leende voortdurend zijn kleren en hij mijn geld. Het verschil was dat ik de kleren altijd weer teruggaf. De laatste maanden waren zijn neef en hij iets aan het bekokstoven, een of andere nieuwe familiebusiness, waar ik me verder buiten hield, want er was partijgeld mee gemoeid en niemand wist hoe dat zou aflopen. Ik hield wat reserves achter de hand, een stapeltje dollars dat ik buiten hun zicht bewaarde, tussen de bladzijdes Hegel op mijn boekenplank. Op zich vertrouwde ik ze wel, maar ik begreep dat het tijd werd om normaal werk te zoeken.

*

Bolik zat aan zijn bureau over papierwerk gebogen. Voor hem lagen mappen met daarin de resultaten van een stel sociologische onderzoeken. Toen hij ons zag opende hij op zijn computerscherm de website van het oblastbestuur.

– Ah, zijn jullie het, – zei hij monter, zoals een leidinggevende betaamt. – Zeg eens, hoe staan de zaken ervoor?

– Bolik, – begon ik, – we willen mijn broer opzoeken. Je kent hem, toch?

– Zeker, – antwoordde Bolik en hij begon aandachtig zijn nagels te inspecteren.

– Hebben we morgen iets te doen?

Bolik dacht even na, keek nog eens naar zijn nagels en trok abrupt zijn handen achter zijn rug.

– Morgen is een vrije dag, – antwoordde hij.

– Dan gaan we, – zei ik tegen Ljolik en ik draaide me om naar deur.

– Wacht even, – stopte Bolik me plotseling. – Ik ga met jullie mee.

– Meen je dat echt? – vroeg ik wantrouwig.

Ik voelde er weinig voor om hem op sleeptouw te nemen. Ook Ljolik zag er, voor zover ik kon zien, tegen op.

– Ja, – bevestigde Bolik, – we gaan samen. Dat vinden jullie toch niet erg?

Ljolik zweeg nors.

– Bolik, – vroeg ik, – waarom wil je eigenlijk mee?

– Zomaar, – antwoordde Bolik. – Ik zal niemand tot last zijn.

Ljolik baalde duidelijk dat hij op stap moest met zijn neef, die hem altijd kort hield en geen moment uit het oog verloor.

– Maar we vertrekken vroeg, – probeerde ik, om van hem af te komen, – om een uur of vijf.

– Om vijf uur? – vroeg Ljolik.

– Om vijf uur! – riep Bolik uit.

– Om vijf uur, – zei ik en ik liep naar de deur.

Laat ze er maar lekker met z'n tweeën uit komen, dacht ik.

*

Die middag probeerde ik Kotsja weer te bereiken. Niemand nam op. Misschien is-ie dood, dacht ik. Wat eigenlijk best een hoopvolle gedachte was.

*

's Avonds zat ik met Ljolik in de keuken.

– Luister, – begon hij plotseling, – zullen we anders hier blijven?
Bel gewoon nog een keer.

– Ljolik, – antwoordde ik resoluut, – het is maar voor een dagje.
Zondag zijn we weer terug. Wind je niet zo op.

– Wind je zelf niet zo op, – zei Ljolik daarop.

– Mij best, – knikte ik.

Maar was het wel zo best? Ik was drieëndertig en woonde al jaren gelukkig op mezelf, mijn ouders zag ik sporadisch, de band met mijn broer was oké. Mijn opleiding was nutteloos, mijn baan onbegrijpelijk. Ik had precies genoeg geld om te leven zoals ik gewend was. Voor nieuwe gewoontes was het te laat. Ik vond alles prima zoals het was. En wat ik niet prima vond, dat liet ik links liggen. Een week geleden was mijn broer verdwenen. Hij was verdwenen zonder ook maar iets te laten weten. Volgens mij leidde ik een geslaagd leven.

*

De parkeerplaats was verlaten en we maakten een verdachte indruk. Bolik liet op zich wachten. Ik stelde voor te vertrekken, maar Ljolik stribbelde tegen, hij liep naar de supermarkt om automaatkoffie te halen en maakte onderweg kennis met de bewakers, die in een hokje pal naast het grote verlichte supermarktgebouw woonden. In de ochtendlucht lichtten de winkelramen geel op. De supermarkt leek op een cruiseschip, vastgelopen op een zandbank. Om de

zoveel tijd staken roedels honden de parkeerplaats over, snuffelden wantrouwig aan het natte asfalt en staken hun neuzen uit naar de morgenzon. Ljolik lag languit in de bestuurdersstoel, rookte de ene na de andere sigaret en greep nerveus naar zijn mobieltje om zijn neef te bereiken. Ze hingen de laatste tijd sowieso vaak aan de telefoon, om op zenuwachtige toon iets te bespreken en aan één stuk door ruzie te maken. Alsof ze elkaar niet vertrouwden. Ljolik rende nog een keer naar de automaat om koffie te halen, gooide die terug in de auto over zijn pak, ging de vlekken verwoed te lijf met vochtige doekjes en vervloekte zijn neef voor diens gebrek aan stiptheid. Zo ging het altijd met Ljolik – 's zomers liep hij te zweten, 's winters had-ie het koud, achter het stuur voelde hij zich ongemakkelijk en in een pak onzeker. Zijn neef werkte op zijn zenuwen en betrok hem bij een dubieus zaakje. Ik raadde hem aan zich erbuiten te houden, maar Ljolik had er geen oren naar, de mogelijkheid makkelijk geld te verdienen bedwelmde hem. Ik kon slechts minzaam toekijken bij zijn pogingen tot financiële machinaties en mezelf geruststellen met de gedachte dat ik me tenminste niet had laten meesleuren in hun bedenkelijke onderneming. Ik ging ook naar de koffieautomaat, maakte een praatje met de bewakers en voerde chips aan de honden. Het was tijd om te gaan. Maar zonder zijn neef ging Ljolik nergens heen.

*

Hij kwam de hoek om gerend, wierp wanhopige blikken achterom en probeerde zich de honden van het lijf te houden. Ljolik toeterde, Bolik zag ons en rende naar de auto. De honden kwamen achter hem aan, met hun haveloze staarten tussen de poten. Bolik opende de achterdeur en sprong naar binnen. Hij droeg een pak en een nogal verfromfaaid groen overhemd.

– Bolik, – zei Ljolik, – wat de fuck?

– Godsamme, Ljolik, – antwoordde Bolik, – hou liever je mond.

Hij groette mij ook en haalde een paar cd's uit de zak van zijn jasje.

- Wat is dat? - vroeg ik.
- Ik heb wat muziek gebrand, - legde Bolik uit. - Voor onderweg.
- Ik heb m'n mp3-speler bij me, - antwoordde ik.
- Geeft niet, dan luisteren Ljolik en ik wel met z'n tweeën.
- Ljolik antwoordde met een grimas.
- Ljolik, - lachte ik, - bepaalt je neef nou welke muziek jij luistert?
- Hij bepaalt helemaal niets, - zei Ljolik beledigd.
- Wat is het eigenlijk voor muziek? - vroeg ik uit nieuwsgierigheid.
- Charlie Parker.
- Verder niets?
- Klopt. Tien cd's met Parker. Verder kon ik niets leuks vinden,
- legde Bolik uit.
- Eikel, - zei Ljolik daarop, en we vertrokken.

*

De muziek deed de volkswagen schudden als een conservenblikje dat met een stok wordt rondgeslagen. Bolik maakte op de achterbank de knoop van zijn stropdas los en staarde gespannen naar de buitenwijken. We passeerden de tractorfabriek en reden langs een marktje, om ten slotte door te stoten naar de ringweg. Eenmaal de stad uit zetten we koers in zuidoostelijke richting. Bij een checkpoint stond de verkeerspolitie. Een van de agenten wierp een lome blik op ons en draaide zich toen hij niets bijzonders zag weer om naar zijn collega's. Ik probeerde door zijn ogen naar ons te kijken. Een zwarte volkswagen, overgekocht van zakenpartners, pakken uit de outlet, schoenen uit de collectie van vorig jaar, horloges uit de uitverkoop, aanstekers, geschonken door collega's voor de feestdagen, zonnebrillen uit de supermarkt: degelijke, goedkope spullen, niet al te versleten, niet al te opvallend, niets overbodigs, niets bijzonders. Zelfs de moeite van een bekeuring niet waard.

*

Aan beide kanten van de weg strekten zich groene heuvels uit, mei was dat jaar warm en winderig, vogels vlogen van veld naar veld en doken met lawaaierige zwermen de luchtstromen in. Voor ons, aan de horizon, straalden witte flats, daarboven vlamde een rode zon, als een gloeiende basketbal.

- Ik moet tanken, - zei Ljolik.
- Verderop zit een tankstation, - antwoordde ik.
- Ik moet iets drinken, - klonk Boliks stem.
- Antivries, - stelde zijn neef voor.

Op het tankstation gingen Bolik en ik naar het winkeltje om koffie te halen.

Terwijl Ljolik stond te tanken, liepen we naar een stel plastic tafeltjes dat buiten stond. Achter de afrastering begon een maïsveld. Het kleverige en kleurige meigroen drong in je ogen en vrat je netvlies aan. Op de parkeerplaats dromden wat trucks samen, de chauffeurs lagen blijkbaar te maffen. Bolik liep naar het uiterste tafeltje, pakte een stoel, veegde deze af met een servetje en ging er voorzichtig op zitten. Ook ik nam plaats. Even later kwam Ljolik aangelopen.

- Alles in orde, - zei hij, - we kunnen verder. Hoelang is het nog?
- Zo'n tweehonderd kilometer, - antwoordde ik. - Nog een paar uur.

- Wat ben je aan het luisteren? - vroeg Ljolik, wijzend naar mijn mp3-speler, die ik op tafel had gelegd.

- Van alles, - antwoordde ik. - Waarom koop jij niet zo'n ding?
- Ik heb een cd-speler in mijn auto.
- En dus luister je naar wat je neef brandt.
- Ik brand anders prima muziek voor 'm, - zei Bolik gekrenkt.
- Ik luister meestal naar de radio, - voegde Ljolik daaraan toe.
- Als ik jou was zou ik zijn muzieksmaak niet vertrouwen, - zei ik tegen hem. - Je moet de muziek luisteren waar je van houdt.

- Onzin, Herman, - protesteerde Bolik. - Je moet elkaar vertrouwen. Toch, Ljolik?

- Eh, ja, - zei Ljolik onzeker.

– Oké, mij best, – zei ik. – Luisteren jullie maar wat je wil.
– Je bent te achterdochtig, Herman, – voegde Bolik toe. – Je vertrouwt je eigen partners niet eens. Dat gaat zo niet. Maar geeft niet, hoor, op ons kun je altijd rekenen. Waar gaan we eigenlijk heen?
– Naar huis, – antwoordde ik. – Vertrouw me.
Hoe eerder we er zijn, dacht ik, hoe beter. Wie weet hoelang we daar vast zullen zitten.

*

Bolik gaf me de Parker-cd's een voor een aan en ik zette ze braaf op. Parker doorkliefde de lucht met zijn alt. Zijn saxofoon explodeerde als een chemisch wapen en liet niets heel van de vijandelijke troepen. Parker ademde door het mondstuk, blies een gouden vlam van devote woede uit, zijn zwarte vingers kropen in de etterende wonden van de lucht en trokken er koperen munten en gedroogde vruchten uit. De afgespeelde cd's gooide ik in mijn afgedragen leren rugzak. Een uur later kwamen we bij het volgende stadje. We lieten het centrum achter ons, reden de brug op en raakten verzeild in een verkeersongeval.

Midden op de brug lag een vrachtwagen op z'n kant die het verkeer in beide richtingen volledig platlegde. Auto's reden de brug op en belandden in een vakkundig uitgezette val – vooruitrijden was onmogelijk, achteruit ook. De automobilisten toeterden en degenen die vooraan stonden stapten uit hun auto om te kijken wat er aan de hand was. De boosdoener was een oude pluimveetruck die onder de veren en bladeren zat en tot de nok was volgeladen met kippenkooien. Het waren er honderden – honderden kooien vol grote, plompe vogels die elkaar klapwiekend en pikkend verdrongen. Zo te zien was de chauffeur op de ijzeren reling tussen wegdek en stoep ingereden, de truck was gekanteld en versperde nu de weg. De bovenste kooien lagen verspreid over het asfalt, en de verbaasde kippen hingen rond bij de truck, sprongen op motorkappen, stonden op de relingen en legden eieren tussen de wielen

van vrachtwagens. De chauffeur van de pluimveetruck had zich direct uit de voeten gemaakt. Ook nog eens met de sleutels. Rond de truck scharrelden twee politiesergeanten rond die geen idee hadden wat te doen. Ze joegen nijdig de kippen uiteen en ondervroegen ooggetuigen, op zoek naar stukjes informatie over de chauffeur. De getuigenissen spraken elkaar tegen. Iemand beweerde dat de man van de brug in het water was gesprongen, iemand anders had gezien dat hij bij iemand in de vrachtwagen was geklommen, en weer iemand anders verklaarde op fluisterton dat er überhaupt geen bestuurder in de truck had gezeten. De sergeanten maakten wanhopige gebaren en probeerden via de walkietalkie verbinding te maken met het bureau.

– Dit kan wel even duren, – zei Ljolik toen hij na een praatje met de agenten weer instapte. – Ze willen een sleepwagen laten komen. Maar het is weekend, waar de fuck halen ze die vandaan.

Achter ons had zich inmiddels een file gevormd, er kwamen alsmaar meer auto's bij.

– Misschien kunnen we eromheen rijden? – stelde ik voor.

– Hoe dan? – antwoordde Ljolik boos. – We zitten aan twee kanten klem. Waren we maar thuisgebleven.

Plotseling sprong er een zware, weldoorvoede kip op onze motorkap. Ze zette behoedzaam een paar stappen en verstarde.

– Een bode des doods, – zei Bolik. – Trouwens, zouden hier winkels met koelkasten zijn?

– Wil je een koelkast kopen? – vroeg zijn neef.

– Ik wil een koud drankje, – legde Bolik uit.

Ljolik toeterde, de vogel sloeg verschrikt met haar vleugels en vloog over de reling heen, het grote onbekende tegemoet. Misschien is dat wel de manier om ze te leren vliegen.

– Oké, – zei ik ongeduldig, – keren jullie maar om, ik ga te voet verder.

– Waar ga je heen? – vroeg Ljolik beduusd. – Blijf zitten. Dadelijk sleept de sleepwagen dat ding weg en maken we rechtsomkeert naar huis.